

Чурапчыга күн тахсар!

САГА ОЛОХ

12+

100 ЛЕТ
ЯССР
1922-2022

Чурапчы улуунун хаһыата

Атырдык ыйын 19 күнэ, 2022 сыл, бээтинсэ

№ 32 (11858)

БУДЧУТ, БОЛБОЙ!

Күһүнгү булт
көпүлэ чугаһаата

стр. 3

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ

Новые технологии в
АЛРОСА - возможности
для развития специалистов

стр. 5

БИИЭХЭ СУРУЙАЛЛАР

Ньукулай күнү
халтайга бараабат

стр. 6

стр. 2

ТЭТТИК СОНУННАР

Улууска гаас ситимин тардыга утумнаах үлэ ытыыллар

Чурапчыга гаас ситимин тардыга үлэ-хамнас быһааныахтык ытыыллар. Ол курдук, улуус киһилэргэ уонна 6 нэһилиэккэ гаас утаа тардыллан, таа дыонун олоҕо биллэ чэпчээтэ. Эһиил Хатылы нэһилиэгэ бу ситимигэ холбоһуода. Билигин туругунай, улууска уопсайа 1251 мал күн бүгүн күөх төлөн ситимингэр холбонно.

"Социальной таастааһын" бырагыраама чэрчитинэн, билигин "Учууталлар кыбартаалларыгар" эмиз маныаха туһуламмыт үлэ тэтимээхтик ытыыллар. Дьылларын киһи иттигин ситимингэр холбоһут мал, дохуоттарыттан тутулуга суох, гааска көһөллөрүгэр аһаан, ороскуубулуктатан уонна Судаарыстыбаттан 150-нуу тыһ. солк. суумалаах субсидия коруттор. Нэһилиэтинэ кыһмат араата уонна үлээбэт бизнесилээх дыон маньык субсидиянан эмиз туһаналлар.

Олохун сана түһүмэбэр ситиһиилээх үлэни-хамнаһы баһардылар

Бу күнүргэ улуус баһылыгын бастаах солбуулааччытынан таһаарылаахтык үлээбэт Алексей Егоровы дуобунаһыттан үөрүүлээх быһыга-майгыга аттардылар. Манна улуус дьаһалтатын, тэриэтэлэрин салайааччылары, улуус Сэбиэтин дыкутанта, нэһилиэктэр баһылыктара кытыыллар.

Алексей Гаврильевич салайар үлэбэ үлээбэт сымаларыгар улууска үгүс үлэ-хамнас ытыыллыбытын, улуус социальнай-экономическай сайдыытыгар, о.д.а. үлэ бары хайысхаларыгар сүткөн ылаатын киллэрэбитин, салайааччы баһылыгын үгүс харааһытыларын бэлэттээн туран, истинник махтаныйлар. Улуус баһылыга Степан Саргыдаев ор сымаларга бииргэ тутуһан, улуустарын, нэһилиэктэрин сайдыытыгар бииргэ ситиһиилээхтик үлээбэттэрин бэлэттээтэ, өссө да бииргэ алтыһан, улууспутун сайыннарыыга үлээбэттэрин ыһыраа, иттиһиэ "Оройуонун иһингэр үтүөлэрин иһин" 3-с иттиһиһиһээх бэлэһэн наһараадылаата. Алексей Егоровка чэпчэн доруобуйаны, олохун сана түһүмэбэр кэскиллээх үлэни-хамнаһы баһардылар.

Арыылаахха иһэр ууну ыраастыыр пуун аһылынна

Иһэр уу доруобуйа чэпчэн буолуутугар улахан суолтаны ылар. "Ыраас уу" федеральнай бырайыак олоххо киирбэттээн бу хайысхага утумнаах үлэ-тэриилэр.

Арыылаах нэһилиэтин баһылыга Алексей Лобанов «Саха филтэр» тэриэтэ үлэһиттэрин кэлтэ кэспэтинэн, бу күнүргэ нэһилиэгэр иһэр ууну ыраастыыр оборудованины аһалан таһан туруоргарда. Таа сирин нэһилиэктэрингэр маньык кэскиллээх бырайыак үлэбэ киирингэ биир бастаах, сонун саҥалааһын буолар.

Тэриэтэ салайааччыта Эдмин Пестряков биллэрбэттээн, бу тэриил чааска 250 литэргэ ууну ыраастыыр кыахтаах. Оттон сууккага аһан таһаардахха, 6 куб уу ыраастанан, иһэргэ бэлэм буолар. Онон чугаһынан үрүбэ, өрүһэ суох киһи нэһилиэк олохтоохторо биир сүрүн кыһалбалара быһаарыллан олоххо киирбэттээн үөрэллэр, "Саха филтэр" үлэһиттэрингэр махталлара улахан.

ЫТЫК КӨЛҮӨНЭ ОМООН СУОЛУНАН

КОРОНАВИРУС УТАРЫ ҮЛЭЛИИР СУҤАЛЫСТААП ИҢИТИННЭРИИТЭ

Өрөспүүбүдүкэ үрдүнэн корона-вирус дьаһа эмиз биллэрдик элбээбитинэн, улууспутугар да эбиллибитинэн, нэһилиэктэбэ уопсай көрдөрүүнү биллэрбэттээн.

Атырдык ыйын 17 күнүгэбэ турутуһан улуус инфекционнай отделениегэр 2 киһи сытар. Итингэн өбөтө - 0. Таһыттан 26 киһи эмтэнэр, онтон өбөтө -6. Дьон ууускайга эмтэнээччи суох.

Вакциһаны быһаанынан 11204 киһи ыһахтаабын, билигин 9568 киһи бастаах компонентын, 5703 киһи иккиннэ ыһыт. Вакциһаны ыһыттар туруктара үчүгэй.

Нэһилиэктэригэр биирдиилээн ыһааһы бэлэттээн.

Бэйэни харыстанар туһуттан маасканы, бөрчээккени кэтэ сылдьып, социальнай арыты туһуну, иһини чаастаах сууну.

COVID-19

Ылары сибикитэ (температура таһыстааһына, сыты, амтаны билбэт буоллаахтына, сөтөлүн-нэххитинэ) бырааһы ыһырып.

Чурапчытаабы киһи балыһа суһал линияһын төлөпүнэ - 89618696878.

Роспотребнадзор - 84115141272.
ЕДДС - 84115141660.

ХОТУ КӨӨРҮДЛҮҮ 80 СЫЛЫН КӨРСӨ

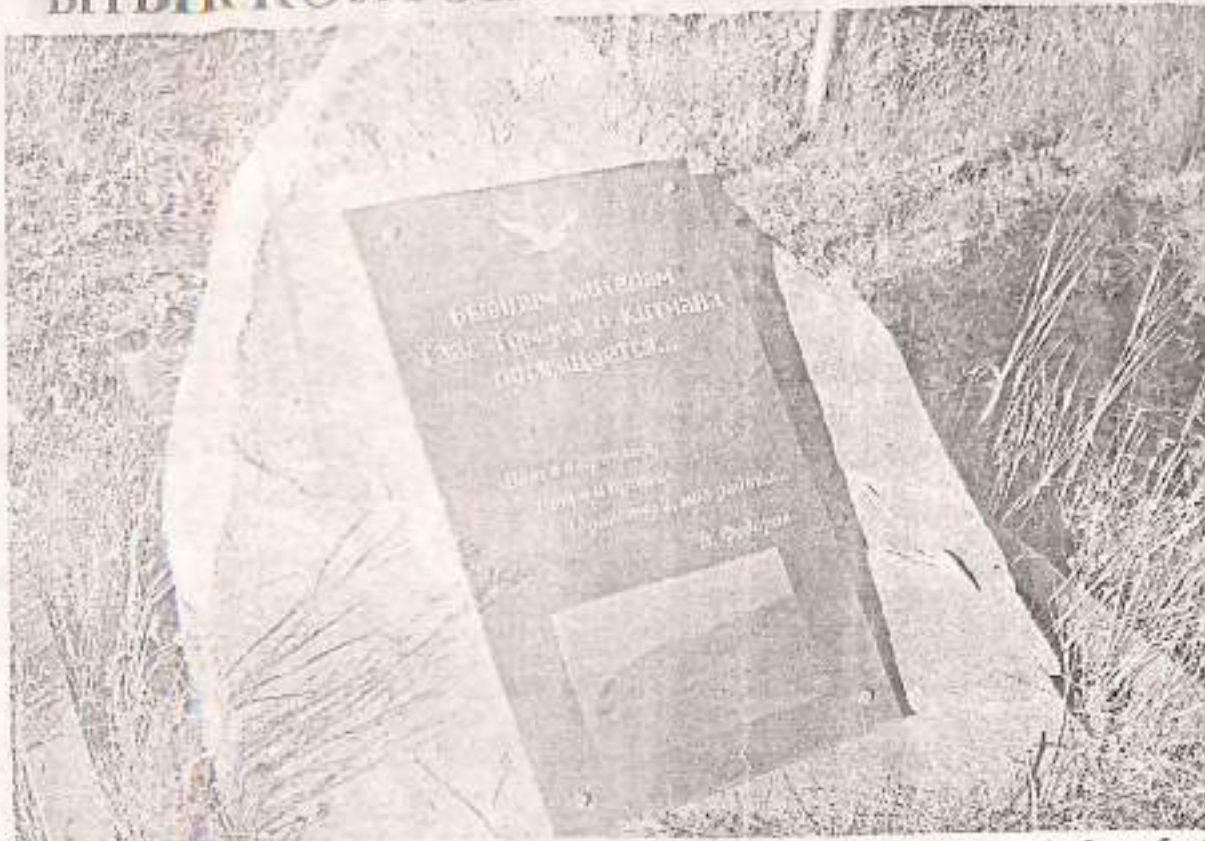
Айаммыг иккис күнү-
гэр Сангаар боһуулз-
питгэн Таас Тумуска
турушгубут. Ол тухары
мас тэлнэгэ онгостон,
оѳустарын колүтэн, бэрт
эрэйнгэн Аллараа Бэс-
тээх бнэрэгнн булбут,
үот мастер анһылары-
гар, иичүдэй кумахтаах
бнэрэкжэ, аһагас халлаан
анһыгар тымһы тыалга
курдары үрдэрэн, тог-
мут-хапһыг дьоммутун
санаан ылабыт. Өрүс
уостубат долгуһнарын
одуулаан: "Сотору бнһн-
гнн борокуот кслэн хоту
илдэ барыа" днэн эрэл
санааларын түһэрбэкжэ
күтэнн олотор мунгнаах-
тар мөссүөннэрэ сүбү
баардыы көстөргө
дһлы...

Бэрт өр айаанаан, Таас Тумус
ангытар, аһабаас кумахтаах өрүс
бүтэрэгэр кэлэн сүөкэннэбит, күн
бүтүгүнэ дигэри бу сиринэн айан.
сыарыа сүөх.

Агдас уон сыл анараа өттүгэр чоңкууа толмут тыа быһаылар, холурах үрүгүгэр биһиги дьомхут соһон испит сымаргалары-майдары хааларан барбыттара. Итинтэн чутас сүүрү, иһэбэс мастар хаардарын тыага хастаан, улахан күөл мууһа көбүрүмүтүнэн кастаро. Ол күөл дыһыттык иһийбүт, чүмүтүмүн тураара.

Ити туран кордоххо, сэтгата суох ыар санаада ыбыны багтаппыт айан дьоно, аат эрэ харата үнүхэтээн, ылактара быстыбыт уһун айааһан чарааһы дэлэбит сытаахтардаах салааскиларын соһон, аһа иһэдилэр. Дьон мастар былыстарыгар киирэн сүүппүттэрэ. Арай, биэр киһи тодо эрэ соруйтаах арайдык хаарта батталыбыт салааскада тоннон кэлбитэ уонна тирбэсэ быаны сыйаа тардан ылан сүөбүтэр уктубута. Киһи наадатын сииһигэ курдук, дьонун ситээри, төттөрү харбылатасыта. Барбахтаан иһэн, изэһиһит тиһи бөрүлэттин, тууһа эрнимит иэдэрийһиһит мооһторук былаатан сыарһан, кэниһи хайыһан турун, быһыһа, түгү эрэ сагарбыта.

ЫТЫК КӨЛҮӨНЭ ОМООН СУОЛУНАН

Арай, тийм мускуурттан хал
булбул, чангууаа тогмуд тиг-
тирнэгэр бидл-бидлибэттик
ингэтэ хамсмыдлага. Ити дзон
тодо үгтээн аасныг сууцарын
астин эрх тийэл аат эрх харагд нл-
биднэ, чон хомуурагн хыгта тэг-
нин сатаала.

Сэрэн аргыдаа – сүт-курлаан
 бидлэлтэйгээ барьтаа. Тямнаа
 юмны тэнгэс түсүүтэ. Билык
 үрд тэмдэгтэ. Кинэлэри бу
 тух айлаах сир-халгаан тэж
 аралар үүрдэ, үүрүүдэ?! Оо,
 сүтэ баганаа ыһагалаа, бичэн
 халдэбт кини?!

Кобурүлүү устуруулатын үөрөлнүг, чингичийнүг, ойлобуу-
нук үлхэри ылатымага Кэбээн
уулуун бары ыһилыктары
күүсө үлхэннэлэр эбит, 1942
сидэххэ Чүрүтэи оройуону
18 кытыага Кэбээн сиргэр тох-
тообуттарын, ыһилыктарын
хатык ылыуос кэски кэлбитин
хэс киһи олобутун араас догу-
муоннорго, ысчылырга түрүтүр
үөрэтин, чингичийн быһынын да
ыһыллаа туураа барыбыт сүргө-
тин көтөхтө. Бу үлхэр, даһаа-
лар тустарынан информацияны
икки күн устата Кэбээн уулуун
бэһиһига Иван Иванович Ле-
онидыгылаа сыматан, сийлиһи-

אֲנִי הָיִיתִי.

Чурагны удуу буттан көлөрүд-
лүүгэ тийсін, Кэбээниин иккис
дойду олгонгон, оёо-уруу торотон,
онно ыла бүсээн хаайбыттар эмнэ
биалар доён. Кинилэртээн Сигэтэ
иһидилэртэр олохсуһиһа Акули-
на Ивановна Обуюта улахан
кыһа. "Утум" түмүү сала-
ламчыта, олохтоох биһидэтиэкэ
сэһидэсэһи Мария Степанов-
на Обуюта иһитин олобуттан
ды-оһун ахтымын оттордо. Кинини
сэртэ көлөрүдүү кыттылааҕа
Мария Харымышевна Бараш-
кова (Понгоредова) төрөппүт
кыһа, ор сымдарга ыһыһыксы-
һынны үтүү суобастаһык үлэ-
дэбэнт, көмүһүбүн-ыһыһыксыт
буола үүрүкүт, эбик оёо амарах
иһиһэ, эйиһэ эбэтэ Вера Гри-
горьевна Паклова иһитин дой-
дугун дьонун кыһа көрүстэ,
кэе тыһын эттэ. Сигэтэ ыһык
кыһаҕаһа, ээрин көмүн оёото
Иппокентий Григорьевич За-
харов: "Мини биһр сулуу аһан
таһыһа эттэ. Архыһыксыһа көрөн
иһүстүн чураттыһаһа эрйиһэһиһ-
ри, өккө Архыһыксыһа аһан биһан
барыһаһа, муһаһыһа дуу, хайдах
эбэттэ дуу, таһыһа аһыһаһа түһэ-
рэттэ. Аһа түһан Архыһыксыһа
таһыһа таһыһаһа эһиһа суһа. Костор

калгандар дигэн хэлн да биелээрбэйт,
Хас эмэ хамуунтатарын кэнгит-
тэн, күрөөнтэн ашгаах дьон кэ-
рэн, "буурагчидлар Арымлааха
калбиги бугаахтасалтар, ханна
биелтэрийн?" дигэбээрбэйт би-
үрдэ "бабиги" диги түгэлээр. Бу-
адыаргаштын карууг! Оччогорго
бигиэм эмнэ сүрдэж кыгаага-
лаастык саробуит кыра нэни-
лээк, кыра кавуус эгийбиги. Дьэ,
оноо сыратын биербиги, оччогор-
гоога Сэбиги бэрээдээтэтигэн
үгэлээбиги Семен Петрович Шар-
нин диги нуучча ошоньоро баара,
Ол ошоньор кыгаалан, мангаагы
оскуага дигэжкээрэ Бабыла.
Дьэсүртэбигиэтэри кытаагы хаму-
нан килээр, аара туха дьэс баа-
рынан оноо тавааран алаамоон,
сит мисэстэриги бултаралтар.
Ас-тагас кырымылчыгар, аны бу
500 кибигэ тугу булаи бэрээх-
тээбигиэтэри бугага сүүрэн-
кэжон, тоно кыастари баа-
рынан, каматого сагаайыттары
диги "Синигалээр" диги кибигээрэ
сүүрэлэр", - диги харах уулаах
абынна. Салгыи өр сидларга
оскуага дигэжкээрэнги үгэлээ-
биги нэнилээк дьокутаата Ольга
Левина уонна "Ситим" кырааи
үөртээр курулуок саллааччыта
Анна Сивцева, ону тэнэ түмүккэ

нэлдлийнх байдлыг Семен Тимофеев тал этгидэг.

Ылыч сиргэ Таас Тумуска тийнхбитигэр, Кэбээйн дыноо "Суоруллубат аар дьылса, умнуа-лубат устуоруяйа" дээн тэрээһини салгааталар. Манна Кэбээйн улуухун баһылыгын 1-кы солбуулааччы, Чурапчы улуухун Сылга нэһилиэгиттэн төрүттүх Александр Сивцев, Куокуй нэһилиэгин баһылыга Наталья Винокурова, Куокуй нэһилиэгин баһылыгын солбуулааччы Илья Семенов, айылыттан талалынаах төпөһүмүст, кыраайы үөрэтэччи, олохтоох аалтар, мелодист, суруйлааччы, Чурапчы түмэтин сурукса аан маһнайгынан суруйбут, куокуйдар биир кизон туттар киһилэрэ Геннадий Иванов, Көһөрүүллүү оҕото, алын сүһүөх кылаас учуутала Иранда Софронеева, Чурапчыттан төрүттүх Таас Тумус урукку олохтообо Мария Михайлова, Куокуй нэһилиэгин кыраайы үөрэтэччигэ Нина Олесова, Куокуй орто оскуолатын нитэр үлөһө дирэктэри солбуулааччы Сардана Васильева, Куокуйдаагы "Угулаан" култуура киинин уус-уран салаа-лааччыга Полина Борисова кыг-тыгына мэлдьэс.

Айан баялгын тухарь жүзө-
йлдэр Чурагчы алдархайын бө-
йлэрийн сүрэхтэрийн ортогууны
ытмаллара дэлгээсийн донун
улаханньк долгутта. Хас биридин
искибүри уурбут-тушут курдук
мнэлдээхтик көрөллөр-мстэллэр,
харайлаллар збит. Мэлдээхиттэн
“Кыһыл сие”, “Ворошилов”,
Бахсыттан “Чаачыгый”, Хон-
тоботтон “Андреев”, Төлөй-
тон “Төрүт”, “Калинин”,
Ойдулуунтан “Төнгүргэстээ”,
“Орджоникидзе”, Кытаанах-
тан “Олоххо кириш”, “Ымчат
күүбү”, “Жданов”, Балтогто-
тон “Куйбышев”, “Кыһыл
сүмэ”, “Кыһыл үүнүү”,
“Кыым”, Сылаантан “Чолбон”,
“Комбайн”, “Ленин” колхоз-
тартан 1942-1944 сылларга ба-
рыта 2625 киһи көһөрүллүбүтэ,
онтон 1284 киһи суоруума суол-
ломмута.

Таас Тумуска 1942 сьыл алтынны 14 күнүгэр "Чаачыгый", Жданов, Калинин аатынан колхозтар олохтоохторо күүс өттүнөн үтүрүлгүн хаалбытара. Бу мантан кинилэр суолтара Кэбээйи, Тыйаа, Ардас сэлэни- нэтигэр Кыыба сиригэр "Ш-с пилететка" колхозуска сытара. Таас Тумуска олохсууан үлэ- тин хаалыт дыууу адымчыкка: Иван Масаев, Михаил Масаев, Афанасий Масаев, Егор уон- на Прасковья Захарова, дыуу- ургэн оҕолоро: Иван, Петр, Николай, Прасковья, Егор, Ишнокентий Баяканов, Ефим Ефимов, Харитина (Башева) Ефимова, Петр Ефимов, Пе- лагея Филиппова, Елена Фи- липпова, Иван Филиппов, Мо- трена Литвинцева. Киплэргэн орохторо оройуон, аһылга- сыйыттан дыкууалттарынан та- ыыллыбыттар, /онтон үтүстэрэ "1941-1945 сьылларга Аҕа дойду Улуу сэриитин сьылларыгар үлэ- бэ килбионин ийин" мэтээлдэригэн наҕараадаадыммыттар.

Долгуунаах орус устуу айвн-
нааг илэн очтоогуу цар кэмгэри
эргитэ саныг-саныг, онгоо туй-
суу урдунэн хайга эрэ мэрлэс дэ
ураагс адуулаабын. Ковөрүп-
түү 80 сымалар анималыт уфун
айлган, биэр дохдулаахтарбыт
ытк күүрөө эрлэй энээрдэ-
нэн талит суолларынан сым-
наа, устуорулаабытын байытар
дээс түгэнгэри истэн-бигэн
эллэбит, үйэтитин үлэтэ салга-

Сэмми
Жендринский

ТЭРИЛТЭ ТҮБҮГЭ

Николай АРЖАКОВ: «Олохтоох аһы-үөлү нэһилиэнньэбэ тиэрдингэ былааннаахтык үлэлиибит»

Бу күнүгүргэ, «Чурапчы LIVE» телеграм-ханаалбытыгар «Чурапчы» ТХПК үлэтин-хамнаһын туһунан видеоролик устан сырдаппыппыт. Онно кэпэрэтинни бырабылыанньатын бэрэссэдээтэлэ Николай Аржаков интервью биэрбитэ. Ойгон ойгортон таһаары туһунан кэпсирин быһа тардан бүтүгүтү хаһыат нүөмэригэр таһаарабыт.

- Николай Афанасьевич, тэриилдүүнүгэр хас үлэһини тэҥэстий?

- Чурапчы кэпэрэтиннэ 1997 сыл ыам ыйын 6 күнүгэр тэриллибитэ. Оччолорго сүүрбэттэн таһа. өгүччэ эрэ үлэһит баар буоллабына, билигин 200 кэригэ үлэһиттээх улахан тэриитэ буолубит. Кыһынны 164 үлэһит үлэһитир.

- «Чурапчы» кэпэрэтинни бородууксуулары ханна атыһаахтар?

- Саамай сүрүн эбийиэктэрибит - Чурапчытаабы эт, үүт кэмбинээтэ. Үлэһит кэригэ аһыһан иһиннэ, Мугудайдаабы кэмбинээт үлэһит турбута. Маны таһынан халбаһы сыһа баар уонна түөрт фирменнэй маҕаһыаннаахтыт. Дьокуускайга биһир маҕаһыаннаахтытын таһынан, куорат сирдэргэ 40-ча маҕаһыанна билигин бородууксууларбыт атыһаахтар. Саас, күһүн, кыһын айы Уус Майанан, Төмпон, Алдананан, Уус Алдананан сыһыан, бородууксууларбытын атыһаахтыт.

- Быһылгы былаантытын тоһо уулаһан эрэр?

- 2020 сылтан, санга мпаах таһаарыттан, чааһынай дьонго

35000 бэрилээр буолбутунан, чааһынайдар үүт туттарытын сороһун тохтотон, 2300 туоннаанан кыһаан турар. Оттон эт өттүгэр улахан кыһааһын суох. Онон, бары билэрэгит курдук, быһырыын атыһаах арыы аһыһах буолбута. Быһыл ИП-нан, бэйэ дьарыктаах буолуутунан 70-ча киһи киирээ. Онон былаан быһылытын үүт 200 туоннаанан элбээхтээх. Ону күммүт-дьылбыт, айылҕабыт курааннаан, сүөһүгэ ыраахан кыстык ааспыт. Ол иһин билигин үүт туттарыта эмнэ илэрээ сыһааһы курдук, объёма үрдээбэккэ турар. Быһыл былаанымт - 4465 туонна, ол иһиннэ 4765 этэ. Ол үрдүнэн былааннааһын ситэ сатыыбыт эрэри, айылҕабыт курааннаан, иһиннэ уустуктар көрсүлүлүр.

Өрөспүүбүлүкэбэ биһир саамай улахан эт бородууксууларынан хаачыһыт тэриитэ буолабыт. Сыл айы 1000-тан таһаары ынах сүөһүнү тутабит. Ол курдук, быһылгы былаанымттын эмнэ 140 туонна эти тутуохтаахтыт. Ону ситиһэр туһуттан бааннары кытары дуоһаардаһан, киирээһинтэ иһытыгар үлэлээ сыһаабыт.

- Арасмыйда санация билдэрэххэригиннэ ыла, сана бары хайысхаларга үрдээһин.

Эһиги санааһын тоһо уулаһыт?

- Ааспыт хамсык ыарыһа үлэ микротини уонна бородууксуулары элбээһингэ үлэһит быһаарта. Атын улуустары кэригэ аһыһааһын тохтообута. Маны тэҥэ ойгортон таһаары үлэһиттэрэ бүддүөт үлэһиттэрин курдук ыраахтан олорон кыһаан үлэһиттэр. Онон хамсык ыарыһа кэмгэр үлэ-хамнас тохтообокко, дьоммут эбийиэктэ кэлэн, таһаарылаахтык күнүгэ үлэһиттэригэр. Билигин санациянан сибээстээн, билигин бородууксууларбыт кыратык ырааһылар. Биллэр биһириннэ - кэлэн оборудованиеларбыт, упаковкларбыт, арыы дьаһаһыгар тийиэ, сыһааһа лаппа ырааһыттан буолар. Хайдах да үүтү, эти, арыһы урукку сыһааһынан тутан кэлиһиппин иһин, сии биһир кыһаан таһаар. Билигин арыы атыһаах таһаары аһыһаан, дьон хаһаанан элбээһиннэ, эбэтэр ылаан баран ыратан атыһааһын буолла. Урукку курдук бадыбаалытыгар хаһааннаах аһаанна кыһаан турар. Ол да буоллар, оскуолалары, дьыссааттары олохтоох аһыһан толору хаачыһаабыт.

- Манык кэмгэ нүүх кэмалар көрүлүлүр?

- Ойгортон таһаары тэриитэ үлэһиттэ быһыл 25 сыла туолла. Бу өр-көм, улахан дьаһаа киирээ. Хас биһирдэн киһи хамнаһа, нолуога, тэриитэ нолуога,

нолуога эһин НДС эбиллэн, маны төлөөһүнүгэ ыраахаттар бааллар. Иһиннэ өттүгэр эрэлээһинт. Тыл хаһаайыстыбатын министиритибэтэ уонна Бырабытыһыттыба онгортон таһаараччыларга болгомото уурар. Ол курдук, тэриитэ чөлүгэр түһэригэр көмө ыларга былааннаах үлэ ыһааһылар.

Эһэ субсидия көрүлүлүр. Ынах этигэр - 70, убаһа этигэр - 60, сыһы этигэр - 50 солк. Сыл айы бааннартан киирээһинт ылаан эти тутабит. Быһыл, санация кэлиһиптэн, баан бырыһааннара улаатан, ыраахаттардаах буолла. Ол иһин атын сиртэн итэ харгы көрдөөһүгэ үлэһинит. Тыл хаһаайыстыбатын министиритибэтэ уонна Бырабытыһыттыба маны үөртээ сыһааһылар.

- Уопсайа хас көрүг бородууксуулары онгортон таһаарыт?

- Билигин үүт аһы кытта эт аһы уопсайа, 80-ча көрүгүн онгоруот. Быһыл санга полуфабрикат сыһы үлэһэ киллэрээри былааннаахтыт. Оччолго полуфабрикат сүүрбэччэ көрүгүн таһаарга суоттанабыт. Иһиннэ өттүгэр халбаһы онгоруутун үрдээһинт. Быһырын 70 туонна онгорулупт, быһыл 80-85 туоннаада тийиэ бэлэмнээһинт ууоттанабыт. Обьём кыратынан, полуфабрикаттар, ынах арыһа сүүрбэ сыһааһы курдук онгорулар кыахтара суох. Мэчирээт

суох, халтан буолан, сүөһүлэр кэлбэттэр. Ол иһин билигиннэ тэһи ынаһа 35-тии таһаарыһа ыһааһыт чааһынай дьон сүөһүлэрин ыһаалаан саһааһылар.

- Талору атыһаах барар дуо?

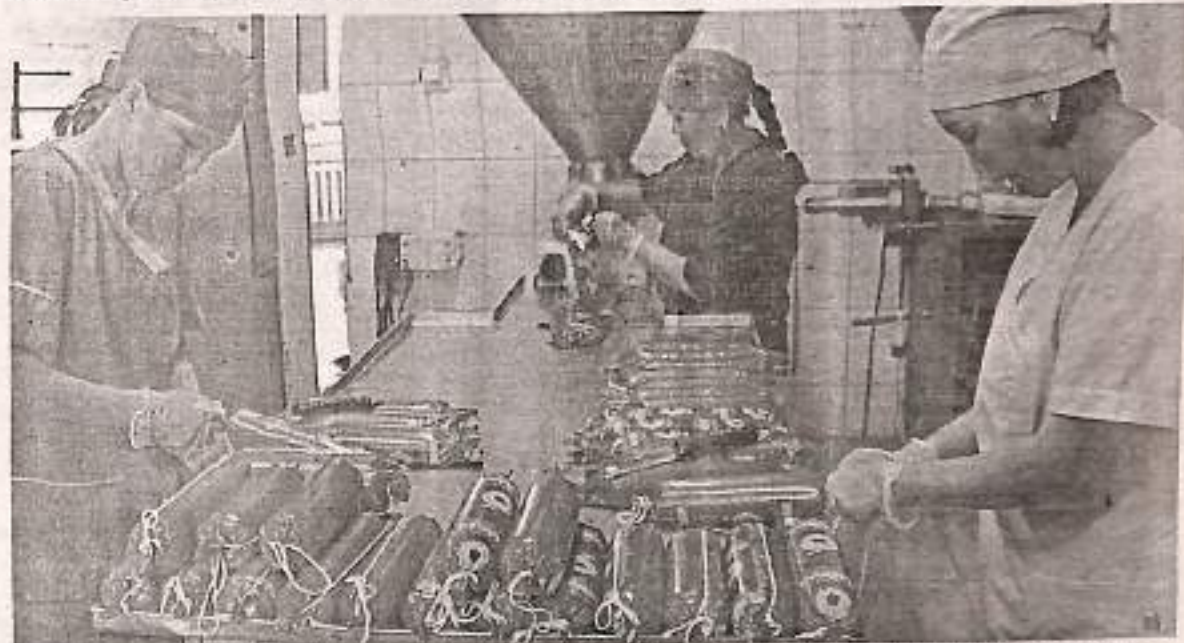
- Уһуннук сыһыт бородууксуула дьон суох, барыта хамаһааһы аһыһаа баран иһэр. Бородууксууларбыт натуральнай үүтүнэн онгорулар буолан, түргэник буөртү буолаллар. Үсүн сэттэ сууккаһа дьэри бэлдээхтөөхтөр. Бороһуок үүт 2-3 ий туох да буолбт.

Иһиннэ соруктут - нэһилиэнньэни хаачыһааһа натуральнай аһыһаа-үөлүнэн хаачыһыт буолар. Олохтоох бородууксуула ирдээһинт улаатта. Үүс дьон натуральнай аһы-үөлү аһаан, до-руобайалара тулсарын өйдөөн, аһы хамаһааһыт барар. Ол эрэри нэһилиэнньэ, дохуот кыратынан, кэлэн аһы, эти аһыһааһылар баар суол.

- Хайдах үлэһиттэригэр халбаһыт?

- Хас добуот аһы ха-лаһыһааһыт бааллар. Ол иһингэр шоколай замороска баар. Иһиннэ тэһэ 150 туонна киирэр алта буоксалаах айылҕа бэйи-тэ тыһыһыт бадыбаалаахтыт. Мана кыһыһыт, сайыһыт эти хаһааннааһыт.

Марфа ПЕТРОВА.

ТЫА ХАҤААЙЫСТЫБАТА

Оттооһун былаана 43% туолла

Улууспутугар быһылгы сыһа оттооһун былаана - 39000 туонна. Маныаха кураан сайын туран, баһаһыанна уустук. Улуустаабы тыа хаһаайыстыбатын управлениын начаалынныгын солбулааччы Прокопий Старостин билиһиннэрбитинэн, атырдах ыйын 15 күнүгэби туругунан быһаан 43% туолла. Ол эбэтэр, 15729,5 туонна от оттонно. Хо-дуһаларга аһыһаа туран үүс алаас 90% оттоомото. Онон үрдүк бэлэмнээһинт эрэһиннэ билдэриллэн быһыл мобильнай биһирээдэ эрдэ тэриилибит. Нэһилиэктэртэн уопсайа 58 биһирээдэ улууспут иһиннээби уонна атын улуустар сирдэригэр оттуу сыһааһылар. Эһин иһи биһирээдэ Намга үлэһит барда. Маны тэһэ Нам, Амма, Мэһэ Хаһаалас улуустарыттан от аһыһааһа кэпсэтин барар. Уопсайа 4500 туонна от аһыһааһылар былааннаан.

Бу күнүгүргэ оту бэлэмнээһинтэ суһал ыһааһы

муннаһа буолла. Мана улуус баһыһаа Степан Саргыдаев, тыа хаһаайыстыбатын управлениын начаалынныгын солбулааччы Прокопий Старостин, нэһилиэк баһыһааһа, тыа хаһаайыстыбатын испиэһинистэрэ кыһыһылар, оттооһунта туох күчүмэһэйдэри көрсөлөрүн, бэлэмнээһинт от төһө тийбээһинт эттигэр. Сорох нэһилиэктэргэ ар-дах мэлээһинт оттооһун тэһиэ быһаарыһыт бэлэмнээһинт.

Атырдах ыйын 10 күнүттэн «Көһүл хотуу» билдэриллэн турар. Онон Мугудай, Хатыла, Болтоно, Кыһаанна, Баһы, Мугудай үрэхтэригэр хаалыт сирдэ-ригэр от оһон ыһааһылар сол. Ити курдук, улууспут дьаһаһаа сүөһү, сыһы аһааһын эңчирээ-пэт туһугар оттооһун былаанна толорууга тэһиһиннээх үлэһи-тыт.

Марфа ПЕТРОВА

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ

Что общего между рабочим на подземном руднике и программистом? Между добычей и обработкой алмазов с одной стороны и IT-технологиями – с другой. Кто скажет «ничего», очень удивится, побывав в одном из предприятий АЛРОСА: за последние годы алмазодобытчик внедрил более ста цифровых-решений в самых разных областях: от геологии, добычи, снабжения и сбыта до организации работы всех вспомогательных служб. IT-термины за последнее время успели обогатить словарь почти каждого алмазника, ведь проникновение технологий в отрасль идет очень быстро. О том, как идет цифровизация производства на Удачинском ГОКе АЛРОСА, как это влияет на рабочие процессы, промышленную и экологическую безопасность, нам рассказал замдиректора по инновационному развитию УГОКа Александр Котов.

- Скажите, какие IT-технологии внедрены за последние несколько лет на вашем предприятии и насколько они эффективны?

- Внедрение технологий позволяет работать более оперативно и эффективно. Вот, например, у нас внедрена система диспетчеризации подземных горных работ на подземном руднике «Удачный». Ее использование позволило в разы увеличить скорость получения и обработки информации о самых разных процессах. Для большей оперативности мы активно развиваем сеть Wi-Fi и приступили к внедрению программы для проектирования буровзрывных работ на подземных участках. С ее помощью мы планируем взрывные работы, смотрим энергию взрыва. Это все сейчас рассчитывает программа, мы же производим необходимую настройку системы.

- Принято считать, что внедрение роботизации, цифровых технологий в производство должно привести к сокращению количества рутинных операций и, как следствие, к сокращению физического труда. А как у вас?

- Прежде всего, новые технологии – это развитие. Они позволяют перейти на качественно новый уровень в управлении информацией, быстром оперировании аналитикой. При этом решение принимает всегда человек. Что касается нашего предприятия, мы собираем и анализируем с помощью современных цифровых технологий информацию по всем направлениям горных работ, чтобы снизить уровень возможной аварийности, а это, прежде всего, безопасность людей и всего производства. Скажем так: компьютер не позволяет что-то забыть, он правильно формирует процесс под необходимые задачи для качественного выполнения работ. Это другой уровень детализации информации, который позволяет достичь, например, сокращения

Новые технологии в АЛРОСА - возможности для развития специалистов

расхода бурового инструмента, оптимального использования энергии взрыва, управляющего влиянием на дробление материала на нужные фракции. Еще один пример эффективного внедрения программного обеспечения – это высвобождение времени инженера на разработку проекта, когда есть возможность для более глубокой аналитики проведенных буровзрывных работ и результатов выпуска.

- Цифровизация и IT-технологии подразумевают новые современные навыки, в связи с этим привлекаете ли вы новых сотрудников – молодежь в частности?

- Сегодня эффективность нашей работы больше зависит от совокупного опыта текущих сотрудников и умений новых со-

трудников. В Удачном появилось много молодежи. И для них у нас проводятся встречи на разных уровнях: с более опытными коллегами, начальниками цехов, директором ГОКа. Например, в июле молодые специалисты встретились с директором УГОКа Сергеем Павленко. Мы в этом направлении ведем большую работу, обучаем, делимся опытом. Молодежь нам нужна, нужен свежий взгляд, который выносит свои плюсы и интересные идеи в рабочие процессы.

- Выше вы уже говорили о том, что использование цифровых технологий влияет на уровень промышленной безопасности. Какие примеры вы можете привести?

- Таких примеров много. Во-первых, мы получаем четкий

и правильный расчет распределения энергии взрыва при проведении буровзрывных работ в подземных условиях. Раньше не всегда можно было точно учесть все горючие особенности, такие как разломы. Сейчас же мы это видим уже на стадии проектирования в 3D модели и учитываем в работе. Зная особенности тех же разломов, мы уже и бурим, и взрывные работы ведем не вслепую.

Другой пример – это использование дистанционного управления погрузочно-доставочными машинами, когда их операторы переводятся с горного массива в помещение. Не сложно представить, насколько стало комфортнее работать. И такие примеры можно найти везде, где мы внедряем цифровые инструменты.

В-третьих, мы сейчас заняты

разработкой цифрового двойника хвостохранилища. С его помощью мы сможем не только мониторить там обстановку в режиме реального времени, но и моделировать различные сценарии и планировать развитие событий на разных горизонтах. Этот проект еще в разработке, но весьма важен для нас, поскольку напрямую касается принципов экологической безопасности нашей компании.

- Повышаются ли квалификационные требования к персоналу при переходе к использованию цифровых информационных систем на производстве?

- В ходе внедрения и использования соответствующего программного обеспечения мы параллельно меняем сложившиеся годами и ставшие привычными процессы. Новые технологии создаются и внедряются в работу человеком. У нас под любой продукт формируются команды во главе с руководителем – они и меняют эти процессы. Вместе с происходящими изменениями меняется и сама команда в зависимости от этапов внедрения. А при масштабировании привлекается уже большее количество персонала. При необходимости проводится обучение в Центре подготовки кадров АЛРОСА.

К примеру, бывшие диспетчерские на руднике и в ГОКе теперь стали частью центров управления операциями и сейчас ориентированы не просто на сбор каких-то статистических данных, а на управление производством. Сейчас вся информация от подразделений обрабатывается цифровыми программами и поступает в диспетчерские на видеостены. И, конечно, все это предъявляет определенные квалификационные требования. Тут нам на помощь приходит корпоративный университет.

Мы перевыполнили показатели ГОКа по полугодию по всем направлениям работ. Прежде всего – благодаря слаженной работе коллектива. А цифровизация, внедрение IT-технологий помогают нам двигаться вперед быстрее и более уверенно.

Беседовал Андрей ШИЛОВ.

Ньюкулай күнү халтайга бараабат

талааг сүлжигийн сирэгдлийн
коррөөхэ үчүгэйг сүрдээх.
Мавы таһынаг дундун тюрк-
ингэр, тыа баатын сирэгдэл, оху-
руот аһын эмгэ хото үүлнэрэн.

кыһынпытыгар уурулар.
Хортуоскатын сиртэтин
күһүн, ортотунан, 25 куу
үүнүүнү хомулар. Итинн
тэнэ кууруссатын, ку
руулуугун эбэн кэбиэ. Ни
колай Григорьевич – күн
солото суох кырдыаба.
Саалын, тэпчиллэһэ
тин сүрүнүнэн бэйэтэ
корор-иетэр: “Нэһилэ
кэ уу ситимэ тардыллан
абыраһыбыт, мин эрэ
абыраһыам дуо, маллар
бары күнүстэ туһанам
оһоролорон. Күтэх хаһа
анн салыһарылыга са
мьдарга ылаах үөскөтө”.

Дяа, итн курдук, Болугур нэһилтээгин Болуоттаах олохторо, бэтэрээннэр Сүбүтэ-

орин бэрхсэхээ тэлэ, "Сарыал" солото суох сүлдээр.

туулбэтгэн олохтоох Сэбиют дьокутаата Николай Григорьевич кудуарыг хомууну тустайга, кун

Терентий КАРДАШЕВСКИЙ,
лаптар хэвртэскаба
туформиста.

УТУӨ ДОБОРБУТ
ЭТЭ

Үтүө майгытынан, билнигэ-көрүүтэ киэптинэн, оройуон эрэ иһинэн мунурдаммакка, өрөспүүбүлүкэ да таһымыгар үлэлиир, салайар кыахтаах Чурапчытаабы педучилищеска биһргэ үөрэммит үтүө доҕорбут Михаил Ефимович Пермьяков баара буоллар, быйыл 90 сааһын бэлэттэ ээ.

Бийиги көлүгөз оёо саасыны сүт-кураан, сэрин, хоргуууу, хоту көһөрүлүү ыар күмнөргө аасыта. Миша оёо сааһа авс-туор, хоргуууу күмнөргө аасытын туһунан ахтыбытыгар, бийиги, иетэн олоросомчулар, бари карахлыг уутун тутууахалыт.

“Бигрээг оркуулацтан кэбхитим – адам сынаа-
да эргэ билаат сымыһын хам тардыллан, ууга
оронго бүтэн сытара. Олтон 7-сү үөрэнэр уба-
йым яараханык ылдыбытын дыгитигэр адал-
быттар этэ. Уиңа дүжкн хайыһан токуллан сы-
тара. Ийэм барахсан ытыы сылдыара. Оо, ама да
аастыһын иһин, яарахан кэм этэ!” – дигэн Мини-
сэбит очютообу ыар күмүзрин эргитэ санаан, чо-
чумча сонгуоран турбута.

Убайя уонна нийтэ ол кэмтэн уһаабатахтар. Онон Миша үстөж балтынаан иккэйэх хаалаахтаабыттар. Инэбэй тирбэжэ бастыбатынан кийи-хара бөөлбүттар.

Норуот дьылбаты салайааччыттан улахан ту-
гулдуктаабын бүтүн да, быйыр да бигэргэтэн этэл-
лэр. Очотообу кыһамнылаах салайааччылар-
даах колхуостар уустук кэмэри биһигэ суулаһан
этэннэ аһарыттарыа, махтанадларын үгүстүк
истэбит.

Мишаны бийиги 1947-1948 үөрэх дыймыгар ЧПУ-га кирирхпиттэн билэбит. Оччолорго түпкүтэж тыа сириг оолоро ологу ырытар ей-санаа кэлэз дуо, барытын буолуохтаабын курдук ылынарбыт. Чурапчы педучилищетыгар үөрэнэ кирибит, күн ахсын 600 грамм хара киллэби ылар дьон мунура суох дьоллоох саҕа сананарбыт. Хайа, уонна кыра да буоллар истипиэниднэ харны ыларбыт. Онон 4 сыл устата үөрэ-көтө үөрэнэн, учуутал идэтин баһылаан, ким долдугутар, ким хоту үлүүстэргэ үлэлиин тарбаспыппыт.

Михайл Ефимович Өймөкөөнөгө 4 жыл учуу-таллаан, үчүгэй үлэниг ахсааныгар киирбигэ. Дойдугулар юлэн, СГУ нуучча тылын салаашы-гар үөрзөнөн, кыһыл дипломнаах бүтэрбигэ. Тута орто оскуола дирэктээрзөнөн аниммыта 1962 сыттан ыла наар салайар үлэбэ үлэлзээн, норуот билиминитин ылбыта, Чурапчытын сайдыытыгар үтүө кылаатын килээрсибигэ. Ол курдук, ССКП Чурапчытаабы Райкомун идеологияда отделын эбибдирээбилэн; 2-с сэкэрэтээрзөнөн, райсэбигэ исполкомун бэрэсэдэтэлэнэн, Партия Дьокуус-айдаабы комитетин партийнай хамалыһыатын бэрэсэдэтэлэнэн өр юмгэ энкэлэ суох үлэлзэ-бигэ. Кини туһунан ахтыы-кинигэ суруллубута. Билиэхэ биридэ бэрилээр олохун дьоһунурук тэ-нинэр, ылал буолан, олоһонон, бэйэтин туһунан түө өйдөбүлү хааларан, 2011с. орто дойдуттан арбыта.

Кийин тулуунаан иретингизик саньыыр доботто-
рун алтыттан ахтыыны суруйда
Екатерина ЛУКИНА.

Кини олохо сүрдээх түргэн-
ник элэгтээн ааһар. Билиги
билигин ыал эбэлтэрэ - эһэ-
лэрэ буоллубут. Ол тухары
төрөөбүт дойдубут, төрөппүт-
тэрбит мэлдьи сүрэхинитин
- быарбытын сылытталлар,
өйбүтүтэр - санаабытыгар
сырдыгынан сыдыаайаллар,
кинилэр олорбут олохторо,
үлэлээбит үлэлэрэ, дьонто -
сэргэбэ сыһыаннара мэлдьи
холобур буола турар.

Бийиги агаарыг, элэгийг олохын баярын нэвчилж сайдлыгтар алаарыг, 87 сайлыгтар сэлдэн күн сиритгэн барыг Хадаартан төрүтгэх, Хонгодо нэвчилжигин уонна Чураалчы улуунун Бонюот-таах олохтоого, үлэ, тавал бэтэрээнэ, Көһөрүлүү кыттылаада, "Гражданский клубиз" бэлэ хаааааа Михаил Петрович Луюнцев дьонунтаах олох олон аастыта.

Адабыт хыра сааһыттан тулааһах
буолуу кыһалдьатын этинэн - хаанынан
билбитэ. Адата Петр (Оппоос) киинэ 1
саастаабыр ас барбат буолан мылдьан,
ийэтэ Татьяна 8 саастаабыр күн сирит-
тэн туораабыттар. Тулааһа хаалан, үөл
уегун сылдьан киһи-хара буолбута.

1935 сийдааххха Диринг сэтгэ ний-
лаастаах оркумлатыгар үөрэнэ киир-
битэ, Бие сая устата үөрэнэн баран,
Хидаарга "Кыһыл кырыс" колхуоска
савһынын отчутунаа, кыһынын кыра
үдэлэри толорон, савһын ыһыгыга орус
сүтэнэ үлээбэбитэ. 16 савастаар Нуота-
ра үрөбэр оттуу сийдван, хоту көһөрүл-
лүүгэ барбыта. Көһөрүлүүгэ Хидаар
нөһилээгиттэн "Кыһыл кырыс" уонна
"Интернационал" колхуостар барбытта-
ра. Кииилэр колхуостарын түһүүхтээх
сирдэрин аһара түһэн, Булууг оройу-
онгар Бийлгиттаах динэн үрэх тордүгэр

Холобур буолар олох

кырылас таас бирэксэ сүекээбиптэрэ. Аһаас халлаан аныгар ый аһаара олорубуттар. Тинийэт, баладаниары тутан, алтынны ый санатыгар эрэ онуларын булбуттар. Ити күһүн дэбэс киһи төгөн, сыыстаран ылдыан өлүтүлээбит. Онно киһи балыксытынан үлүлээбит. Лаптев муоратыгар Арагастаах арыытыгар кыһын муугхалыара, сайын шиминирэ. Көһөрүллүү эрэини-мугуи, тонгууу-хатыыны, хоргуйууу-агыактааныны барытын билэн, дойдоларыгар 1948 сыллаахха төннүбүттэр.

1949 сýллаахха Хадаар нэллэлтээр Кырыс днэн снргэ зверофермаға сэлнэллессэлнэн ананан улэтнн савалаабыта.

Эрлик - Эрнестин аатын колхозе
бүрөөсдээтэлэ Марк Романович Яков-
лев илһэнкээлээх кыылы иһтингэ, са-
һыппарарга үгүс кыһамныатын уурбу-
та. Кыыһтан дохуот ыларга үрдүк ирдэ-
бин туруорбут соруудаһын, кыраык да,
"Кырыс" кырымахтаах саһылы, норкалы
нүгээччилэрэ чирээтээхтик толорбуттара.
Ол туһунан Саха сирин Обкома "Моло-
дежь Якутии" дигэн хаһыат бэс ыйын 17
күнүгүрэни 1961 сыллаах субүотатаары
аһаарылыгытар «Вести из одного колхо-
за» дигэн ыстатыйага» тахсыбыта: «Свои
личные подарки готовит к съезду партии
Михаил Луковцев — зверевод колхоза.
От одной самки он получил по 7,4 пес-
ца при обязательстве, 7 и по 4 норки при
обязательстве 3. В прошлом году рас-
сказывает Михаил Луковцев — колхоз от
нашей фермы получил чистый доход 126
тысяч рублей. А иначе ферма дает еще
больше» дигэн сурулуубут, ол кэминээрэ
хаартыскалаах.

Салайар үлэсэ 43 снл устата үлэлзэ-
битэ. Бирингэдмүртэн управлюющайга
тинийэ үүлэн, донот, эдэр бичаты түмэн
үлэлзтэн, ханпик бабарар үлэсэ-ханпас-
ка, кэлэктинийс сөл түбэлэн, элбэх дон
ыткыткабылын ылар салайааччы этэ.

Агабыт хаан утуяарын, сыннана-
рын билбэт этибит. Сарсыарда 7 чааска
араалыйга улахан сангыттан, ий-
бит күөрүх ыгылар тыаһыттан уху-
тарбыт. Агабыт сарсыарда эрдэ туран,
обийнэктэрин барытын күрүйөн кэлэн,
араалыйаларын иста-истэ, ийбүннээн
чөйдүн олорор буолаллара.

Күнлэгийн эмгэ хойутаан кэлэра.
Дынбигитигэр күнлэ уонна сарсыарда
араас кыһалгалаах үтүс киһи кэлэн
барара.

Колхуос, солхуос производство-
тын таба тэрийлэн, хэс күн айлы биир-
дин үлэһити аттаран туруоруу, кол-
хуос тыһыынчанан сүөлүтүн, сылытын
отун, аһылытын, ону тэнэ, ол сабана,
колхуос киин уһаайбатыгар баар бары
ышлы, оччолорго нэһиликкэ баар судал-
арыстыбаннай тэриэтэлэр дьылларын
сөөтөөх сылааһынан хааччылара, киин-
нэ кулунта үтүс элбээтөөх үлэстээх

Салайааччы сыражаах үлэтин талыһынан, иһиллээк уопастыбыннай олоһор күнүгүтэ ороһон, олохтоох Сэбиэт дьокутаатынан талыһыбыта.

Дяонго болгоомтоолохтук сүүлчээр, кинилэр кыгалбаларын тэгиз быһаарсан, бир-дьон махстанын ыдыбыта. 43 сыл устата сайайар үлөзү үлэлээбигт кэмөригэр "Эрилик Эрэкстиил" колхуос, солхуос үс төгүл Бүтүн сойбуустандын социалистическай күрүхтээни кыайылылаада буолан, көһөрүлүс сылдыар Кыһыл Знамяны үйө тухары илдьэ хааларыгыр арабыт Михаил Петрович Луковцев кылаата улахан. Отделение оройуонига хортуонпууу уонна бурдугу үүнүөрүнүгэ саамай үрдүк көрөөрүүн ситистигэ. Хомтодо сылгыһытара оройуонига, өрөспүүбүлүкүбүс биһир бастын үлэлээх буолан, Бүтүн Сойуустандын норуот хаһаайыстыбатын былыстакатыгар икки төгүл бронза мэтээлиннэи наҕараадалаһамытара.

Агабыт дыону кытта уопсай тыла булан үлэллирэ. Элбэх ыччаты үлэсү үөрэтэн, көбүлээн, дыонун каадырдары интээн таһаарбыта. Мин кэллн, сав-һыран олонор санаатахпына, агабыт сүрдэххэ үлэлһит, көнө майгылаах, кэллн биллэнитэх, сүрдэххэ ыраас туттунуулаах, культурунай киһи эһит дээн собо саныыбын, кэллн туттабын. Сүрдэххэ ахсааныһыт этэ – өлүгэр суоттуура, сирнэ - уоту биллэрэ, ыраактан көрөн, хас туонналаах от турерын, бу алаастан хас от кэллэнээһин барытын биллэрэ.

Кэпэи, нийлэлт өлбөтүүн кэннштэн, эдэнийнм көрөн-нүстэн өлсөрбута. Наһаа маагы ошонньор этэ – дытба муус-магын ырбаахылаах сылдыаачым. Барыбытыгар субэллн-амалым сылдыара. Наһаа холку, сымниагас майгылааба, ололоругар – сизинэргит ураты уйаас, олус болдомторлоох сылдыаннааба.

Арабыг, энэбйг Михаил Петрович Луковцев дэвхүн олодо, үлэлтэн-хамсаан аасгыг юмнээр бийнхэ барыбыгтар үтүг холобур буолар дигн туран, снго Лидия Григорьева хоһоонунин нйрэх ахыбын түмүгүүбүн.

Эн субан-амаг – мигэх мэргэд сур-
дыт,
Үлэб, үнүбэ сыһааныг – бастыг
холобур,
Дьонго эйбэс майгым – мин кизн
путурум,
Эн алахх тирдыһыг – мин алахх
эрдэм.

Кэрлэн кэрэхсээр юмсаагүйг,
Эгэл асмынар ие дуулан,
Үрдүгээ пиригдээр ыра санааг
Орүүтүг буулгоога сүрххээр.

Уралты сазайар тилеаанынг
Мин хааным устуи сүүрүөхтүн,
Эн күндү, ытык ааккым
Удьюоруг төһиңиэ нуруохтун!

Харьяна АРЖАКОВА,
М.П. Луковцев кыяна,
Хатылы изидилгэни
олохтоого.

КЭРИЭСТЭБИЛ

Күндү киһибит сырдык мөссүөнүн умнуохпут суоҕа...

Бу дьыл, от ыйын 9 күнүгэр бииһи дьыа көргөн, аймах бар сүтүктэнибит.

Ийэбит, кэргэним, эбэбит, балтыбыт, Кытаанах нэһилэтин төрүт олохтооҕо Лугинов Людмила Николаевна, олохтон туораабыта атырдах ыйын 18 күнүгэр 40 хонуугун туолла.

Людмила Николаевна 1967 сыллаахха Кытаанах нэһилэтигэр төрөөбүтэ, оскуолаҕа 1984 сыллаахха ситиһилээхтик бүтэрэн, очкуотуу ыччаттар курдук, "Оскуола-производство-үрдүк үөрэх" комсомольскай путевканын "Чурапчы" сохуос Килэнтэтигэр отделениетыгар манньыксытынан үтүө суобастаахтык үлэлээбитэ. Үлэтигэр сылларыгар үрдүк көрдөрүүлөнөн ныйраһы пуондатынан наҕараадалаабыта. Сохуоска 3 сыл үлэлээн Дьоккуускайдаабы тыа хаһаайыстыбатын техникумугар буһааттыр салаатыгар үөрэммитэ. 1989 сыллаахха үөрөбүн ситиһилээхтик бүтэрэн, дипломнаах испиксэлине буолан Уус Алдан оройуонун "Дүтсүн" сохуос буһааттырыгар ананан үлэтин саҕалаабыта.

1993 сылтан тапталлаах төрөөбүт дойдутугар Кытаанахха олохсуйан, "Намһара" бааһынай хаһаайыстыбаҕа, дьысаахка итэстэччи көмөлөһөөччүтүнэн, оскуолаҕа кассиринан, "Килэнтэ кэсипэ" пуондаҕа буһааттырынан, 2003 сылтан Кытаанах нэһилэтин олохтоох дьаһалтатыгар дьыа көргөн испиксэлинигэр үлэлээбитэ. Бу чөлүкүгэ суох үлэтигэр, түһүнэр-күнүстэри дьон олоҕо тупсарыгар, күнүстэри кыһалбалара чөлүһүгэр бары сыратын, өйүн-санаатын, билигин бүтэрэн, наһаа бэриниһээхтик, таһаарылаахтык үлэлээбитин Бочуотунай Грамоталара, Махтал суруктара туоһулулар. Ол курдук, Чурапчы улуусун баһылыгын, Таатта, Чурапчы байаңнай комиссариатын Бочуотунай Грамоталара, РФ Киинэммит быһаардыр хамһаһыатын Махтал суруктара уо.д.а.

Үлэтигэр сылларыгар нэһилэтигэр уопсастыбаннай олоҕор көхтөөхтүк кытара, оскуолаҕа үөрэнэр эрдэстэтин үтүктүүр буолан аҕыһырытхаларыгар, араас таһымнаах кэсипэрдэргэ, бэстибээлгэ үтүктүү кытара, дьону кытта уопсай тылы түргэнник булара. Кытаанаххаабы "Гүһүлгэ" норуот айымньытын Дьыттын иһинэн үлэтигэр "Алаас" дьахталлар вокальнай ансамбылларын, "Сыккыс" доруобуяларынан хааччактаах дьон түмсүүлэрин көхтөөх чөлүһүгэр этэ.

1992 ыл буолан, 2 кыыс, 1 уол оҕолорун, сизинэрэстэн, күтүөттэрдэни, кийинтэни, дьыа-уот туттан, кэтэх хаһаайыстыба тэринэн, быр-бааччы олоҕор, бу дойдуттан олус соһуччу барда.

Күндү киһибитин Людмила Николаевнаны, Абхазия өрөспүүбүлүкэтигэр аҕаларытыгар матырыбаалынай, өй-санаа өттүнүн күүс-көмө буолбут бар дьоммутугар, хайдахтаах да тылын эһилэбэт мунура суох махталытын тирээбит. Эһиги бар буолан, ийэбитин, эбэбитин төрөөбүт дойдутугар этэнигэр аҕалан, төрүт сирин булардыбыт.

Ол курдук, кыраныксытты туоратыгы, самолетунай аҕаларга, араас докумуоннары толорууга үтүмэн үп барар эбит, бу кыһалдытын туоратыгы, чөлүһүгэр көмөлөһүгэр дьоммут.

- Егор Афанасьевич Борисов – РФ Сенатора;
- Валентина Андреевна Чукова – РФ сенаторын көмөлөһөөччүтэ;
- "Кытаанах нэһилэтигэр" МТ баһылыгы Егор Николаевич Поталов;
- Дмитрий Петрович Захаров – РИК "Финанс" генди-

риктэргэ, биир дойдутаахтык;

• Сөһүгэ олоҕор сахалар түмсүүлэрин аҕыһына Евгений;

• Кытаанах нэһилэтин олохтоох дьаһалтатын кэлэктибэ;

• Ор сылта бииргэ үлэлээбит кэлэктибэ;

• Кытаанах нэһилэтин бары олохтоохторо;

• Людмила Николаевна кэргэнин Эдуард Петрович, оҕолорун Альбина, Анна, Николай бииргэ үөрэммиттэргэ;

• Кытаанах орто оскуолатын 1980, 1982, 1983, 1984, 2008, 2010, 2011 сыллардаагы выпускниктара;

• Аймахтарбыт: Пономаревтар, Захаровтар, Лазаревтар, Скрыбныктар, Дьыковскайдар, Петровтар, Болыничкайдар, Барановскайдар, Лугиновтар, Алексеевтар, Ивановтар, Лонгиновтар, Макаровтар, Платоновтар, Кузнецовтар.

• Өрөспүүбүлүкэтигэр профсоюз;

• Кытаанаххаабы Далан аҕыһына оскуола-саад кэлэктибэ;

• Улуустаабы, Кытаанаххаабы дьахталлар Сэбиэттэргэ;

• Кытаанаххаабы эдэр ийэлэр, "Алаас", "Сыккыс" түмсүүлэргэ;

• Чурапчытаабы Сокольников аатынан киинэммит баһылына поликленикатын кэлэктибэ;

• Оройуоннаабы "Айылгы" норуот айымньытын Дьыттын кэлэктибэ;

• Улуустаабы культуура управлениета;

• Улуус норуот айымньыларын Дьыттын дириктэрдэргэ;

• Улуус фольклорга салаата;

• Дьоккуускайдаабы культуурунай-сырдатар училище 1987 сыллаагы дирихтор, народниктар выпусктара;

• 1987с Тыа хаһаайыстыбатын техникумугар бииргэ үөрэммит дойдотторо;

• Кыһа Альбина кэлэктибэ Чакыр нэһилэтин дьаһалтата;

• Чакыр нэһилэтин олохтоохторо;

• Кыһа Анна үлэтигэр кэлэктибэ Дьоккуускайдаабы МФЦ киһилинэни кытта үлэтигэр сулууспата;

• Уола Николай үлэтигэр кэлэктибэ Дьоккуускайдаабы "Туймаада" аэропорт (Служба авиационной безопасности. Группа перронного контроля и досмотра воздушных судов);

• Күтүөт Дмитрий үлэтигэр кэлэктибэ "Мединфарм" тэригэ;

• Сухум куорат олохтоохторо: ИП Кахубава Алхас, ООО "Наилу" салайааччыта Анкаб Хатуна, таксист Кааха.

• Биир күмүгэ сыһыаммыт бөлөхтү салайааччыта Лариса Макарова, "Арыллы" устуудуула салайааччыта Баһаана Дагдай, Сылга бөлөҕө, салайааччы Егор Макаров.

Ыарахан кэммитигэр Абхазияга ийэбит аҕыгар буолбут эһиги курдук саныыр дьоммут Виктория Викторовна Горохова, Валентина Ивановна Дьыковская.

Бирданиһан дьон олус элбэхтэр, кыһаан барыгытын суруйбатыбыт, бука дьон таба өйдүүргүтүгэр көрдөһүбүт.

Күндү бар дьоммут, эһиги олоххутун куруук ыраас халлаан, сырдык күн арылаатын. Бэйэбит, чугас дьонут этэнигэр сылдьыт, дьоллоох буолун!

Кэргэн, оҕолор, сизинэрэ, бииргэ төрөөбүттэргэ.

Күндү киһибит сырдык кэриэһигэр

Тапталлаах балтыбыт Захарова Яна Ивановна ыарахан ырыаһтан күн сириттэн бука тыһыахтык барбыта бу дьыл атырдах ыйын 11 күнүгэр биир сылын туолла.

Балтыбыт Яна Ивановна 1960 сыллаахха олунуу 27 күнүгэр Усулаана оройуонугар Казань бөлүгүгэр Иван Евстафьевич уонна Екатерина Степановна Тоскинар дьыа кэргэннэригэр 5-с оҕолорун күн сирин көрбүтэ.

Оҕо сааһа, оскуолаабы кэмнэргэ Чурапчыга ааспыт. Ийэтигэр эрдэ олохтон туораан, ийэ тапталын билбэтэ. Чурапчынан, Дьоккуускайман, Мындааһаһынан ааспыт. Мындааһаһыга орто оскуолаҕа бүтэрэр. Балтыбыт кыра эрдэстэтин үлэһи эриллэ улаатан, ханнык да үлэстэн толлон турбат туруу үлэһит этэ. Сохуоска хас да сыл маньыксытаабыта. Кэниин сылларга аҕыһы-эргэни эйгэтигэр үлэлээбитэ.

1983 сыллаахха тапталлаах дойдун Стагислав Трофимович Захаров көрсөн ыл буолбуттара, 4 оҕону күн сирин көрдөрөн, билигин оҕолор бары улаатан, үөрэхтэни, туста ыл-дьон буолан олоҕолор. Оҕолорун, кийинтэрин, сизинэрин туһугар сылайарын билим-мөккө, барытыгар тэһиг кыһаллан сүүрүн-көтөн, күүс-көмө, сүбө-ама буолара.

Үлэтигэр чөлүһүгэр, эппиэтинэстэрин, бэриниһээхтин иһин улаханник убаастылаа. Айылҕаҕа сылдан сыһыанарын, сир астымырын олус сөбүлүүр. Балтыбыт тугу барытын саныыр дэһиттэр талааннаах киһи этэ – наһаа үчүгэйдик иктэниэр. Этэрбэс, билэ араһын тиктэти, киһини бэргэһэлэри тигэр. Күн солото суох куруук үлэли-хамсы сылдьара.

Балтыбыт Яна эйгэсэ майгылаах, санаатын хаһан да түйэрбүт, дьоммго-сэргэс куруутун көмөлөһө, сүбө-ама буола сылдьар үгэстэргэ, үгэс истиг дьыаһаларга, оҕону кытта оҕо, кырдыаһы кытта кырдыаһа буолан киһи бабарар кытта таһара. Киһи аҕыгар киһи санаата уоскуйара, туохтан да куттамат-толлубат буолара. Куруутун үөрэ-көтө сылдьара. Күүстээх санаалаах уонна олоххо тардыһылаах этэ.

Бу ыарахан кэммитигэр өйөөбүт, кутурбаммытын тэһиг үлэстэнибит аймах-билэ дьоммутугар, чугас ылларгыгар, балтыбыт үлэһинэһтэригэр барба махталытын тирээбит.

Тапталлаах балтыбыт Яна Ивановна сырдык, ыраас мөссүөнө, холку, эйгэсэ майгыта бииһи сүрэхтигэр куруук тыһылаах буолуоҕа.

Эдэһигэр Люция Ивановна, убайа Иван Иванович.

Тапталлаах эдэһигэр, Чурапчы нэһилэтин олохтооҕо, кооперация туһунан, үлэ бэтэрээн

АЛЕКСЕЕВА Татьяна Николаевна

бу дьыл, атырдах ыйын 16 күнүгэр ыарахан ыл-дьон олохтон туораабытынан, балтыбытыгар Маринаҕа, бырааппытыгар Николайга дириг кутурбаммытын тирээбит.

Бииргэ төрөөбүттэргэ, кинилэр дьыа көргөттэргэ.

Күндү бииргэ үөрэммит дойдубут

АЛЕКСЕЕВА Татьяна Николаевна

олохтон туораабытынан, оҕолоругар, бииргэ төрөөбүттэригэр, аймактарыгар дириг кутурбаммытын тирээбит.

Бииргэ үөрэммит дойдотторо – 1973 с. выпуск.

Одьулуун нэһилэтин олохтооҕо, тапталлаах оҕобут, сизини, балтыбыт, эдэһигэр

ЛАВРОВА Наталья Семеновна

эдэр сааһыгар соһумардык олохтон туораабытын дойдотторугар, билэр дьонугар диригник курутуулан туран иһиттэрибит.

Аҕата, ийэти, эһэти, эдэһигэр, Лавровтар.

Тапталлаах кыһтар, Одьулуун нэһилэтин олохтооҕо

ЛАВРОВА Наталья Семеновна

соһумардык олохтон туораабытынан, төрөппүттэригэр Айталына Ильинична, Семен Яковлевич Лавровтарга, эһитигэр Яков Иванович Лавровка, эдэһигэр Ольга, Викторияга, чугас аймактарыгар дириг кутурбаммытын тирээбит.

Одьулуун нэһилэтин дьаһалтата.

Күндү бииргэ үөрэммит дойдубут

ЛАВРОВА Наталья Семеновна

соһумардык олохтон туораабытынан, төрөппүттэригэр, бииргэ төрөөбүттэригэр, аймактарыгар дириг кутурбаммытын тирээбит.

Одьулуунга бииргэ үөрэммит оҕолор, төрөппүттэр, кыһаһы салайааччылар.

МАХТАНАБЫТ

Тапталлаах эдэһигэр, Саха Өрөспүүбүлүкэтин, Чурапчы улуусун, Кытаанах нэһилэтин Бочуоттаах олохтооҕо, психологическая наука доктора Оксентьевна Анастасия Петровна бу дьыл, атырдах ыйын 14 күнүгэр олохтон туораабыта 40 хонууга туолла.

Киһи олоҕор ааспыт олоҕо, туугунан да кэмнэммит сүбэтэ-амата, көмөтө өйбүтүгэр-сүрэхтигэр үйэлэргэ хаалыа. Түһүк суолугар атаар ыарахан күнүрбүтигэр күүс-көмө, өйбүт буолбут бииргэ үлэлээбит кэлэктибэригэр, улуус дьаһалтатыгар, чуолан Мария Филипповна

Кронникова, Михаил Дмитриевич Гуляева, Иннокентий Иннокентьевич Готовцева, Мугудай, Кытаанах нэһилэтигэр баһылыктарыгар Кузьма Иннокентьевич Пермяков, Егор Николаевич Поталов, Кытаанах орто оскуолатын дириктэригэр Вячеслав Михайлович Яковлев, Кытаанах нэһилэтин олохтоохторугар истин махталытын тирээбит. Барытыгар кытаанах доруобуһа, дьолу-соргуну баҕарабыт.

Кыһа, быраата, аймактара.

БИЛЭРИИ ОБЪЯВЛЕНИЕ

Айсен Игоревич Шестаков аатыгар бэриниһит байыаннай билэст сүлүтүнэн, дьыа суоһунан аабылар.

Татьяна Семеновна Теплоухова аатыгар С.А.Новгородов аатынан Чурапчы орто оскуолатын бүтэрбитин туоһулуур аттестат сүлүтүнэн, дьыа суоһунан аабылар.

"Саҥа олох" хаһыат телеграмманааһыгар, киирэн сүрүтүн!

оплата квитанций ДЭК с кешбеком по карте МИР

МИР

ДЭК

Якутскэнергосбыт

Кешбэка 1% при оплате любых услуг из квитанции ПАО «ДЭК» КАК ПОЛУЧИТЬ КЕШБЕК?

- 1 зарегистрируйте карту в программе лояльности для платежной системы «Мир»
- 2 оплачивайте услуги в Личном кабинете ПАО «ДЭК» на www.dvec.ru зарегистрированной картой МИР
- 3 получайте кешбек 1%.

Срок проведения Акции с 1 марта по 31 декабря 2022 года.

С Правилами акции можно ознакомиться

на сайте privetmir.ru

A black and white portrait of an elderly woman with short, dark hair, wearing a dark dress with a white lace collar. She is looking directly at the camera with a neutral expression.

Тагталаах жүргэнэм, абаабыт
КОРКИН Гаврил Николаевич
 ууун ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан, жүргэнигэр, биһигэ
 үлэниир кэлдигэбигиңэр Яна Гаврильевнага, оҕолорутар дииригэ
 сүгүрүмүстүгү түсүлбүт.

тэн, сохуус аптекагыттан кибинеска наадалааг
приборлары, таблицалары тууорсан, «Живо

Төрөөбүт дийдунт буора сылаас-сымнабаа
суорбан, тэллэх буолтун!

Ամերիկացիները ասում են, որ թուրքերը
հայկական հողերը զավթում են իրենց
հայրենիքի համար։

Хаймаг бичигнаас бичүүлсн гурвант: 16 х 0,09 м. Бичүүлсн бичигнаас: 16 х 0,09 м. СЭ байрлалтайгаар Саяа Ойгоор бичүүлсн "Саяагийн" Сударьтай байрлалтайгаар гурванттай "Саяагийн" хаймаг бичигнаас бичүүлсн гурванттай. Тиймтэйгээр хаймагтай: 678630, Чухалтай сэт, Кайн Мэргэ улс, 26-н. Нийслэл: 100014, Хаймаг бичигнаас бичүүлсн бичигнаас бичүүлсн гурванттай.